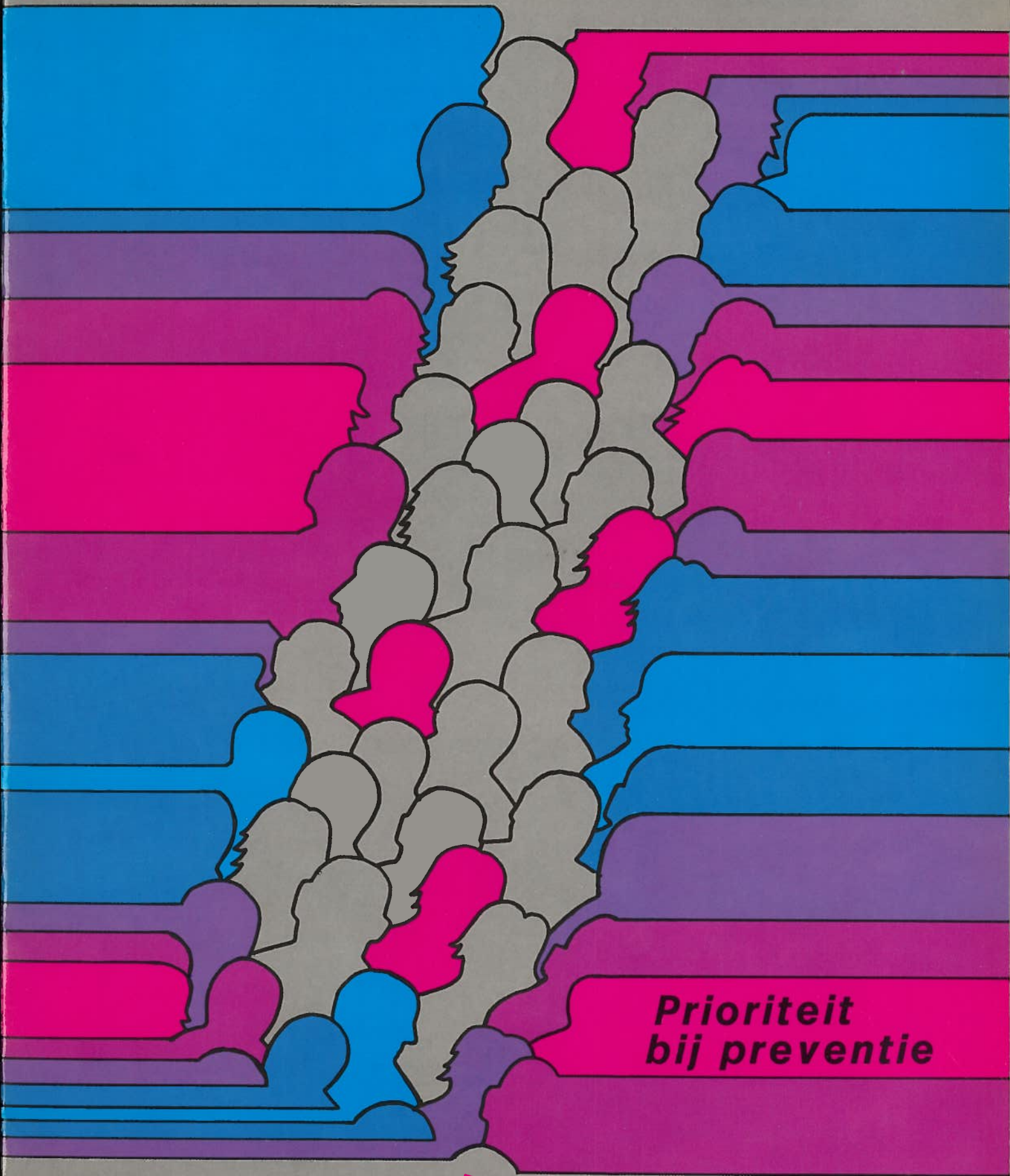

Nederlandse organisatie
voor toegepast
natuurwetenschappelijk
onderzoek

NIPG

Hoofdgroep
Gezondheidsonderzoek TNO

Nederlands Instituut voor
Praeventieve Gezondheidszorg

**Prioriteit
bij preventie**

TNO

INHOUDSOPGAVE

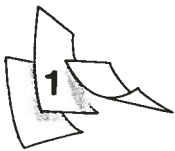
Inleiding	1
Werkgebied	1
Werkwijze	3
Volksgezondheid en preventie	4
Jeugd en gezondheid	5
Arbeid en gezondheid	6
Ouderen en gezondheid	8
Statistiek en informatica	9
Onderwijs	10
Bureaus, commissies, werkgroepen	11
Praktische informatie	12

Colofon

Fotografie:
Floor Voerman
Paul de Blocq van Scheltinga

Vormgeving:
Floor Voerman

Druk:
Luna Negra b.v., Amsterdam

INLEIDING

Deze brochure gaat over het werk van het Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg TNO (NIPG-TNO). Centraal thema in het onderzoek is de preventie van ziekten en de bevordering van de gezondheid in zijn lichamelijke, psychische en sociale aspecten.

Het NIPG, dat ongeveer 170 medewerkers telt, maakt deel uit van de Hoofdgroep Gezondheidsonderzoek (HGO) TNO. In de eerste jaren van zijn bestaan was het NIPG een instituut van het Praeventiefonds, waarmee het nog steeds een nauwe binding heeft. Nu als onderdeel van de HGO-TNO kenmerkt het instituut zich door een sociaal-gezondheidskundige benadering van volksgezondheidsvraagstukken. Er zijn samenwerkingsverbanden met het medisch-biologisch onderzoek in de HGO en het technisch onderzoek elders in TNO, alsook met onderzoeksgroepen buiten TNO. De groeiende betekenis die momenteel wordt toegekend aan de bijdrage die preventie kan leveren aan de volksgezondheid, brengt tal van nieuwe ontwikkelingen met zich mee; deze stellen het instituut voor nieuwe onderzoeksvragen. Vanuit de missie die het NIPG nu reeds meer dan 60 jaar vervult, is het vanzelfsprekend dat aan deze nieuwe ontwikkelingen zo goed mogelijk wordt bijgedragen.

WERKGEBIED

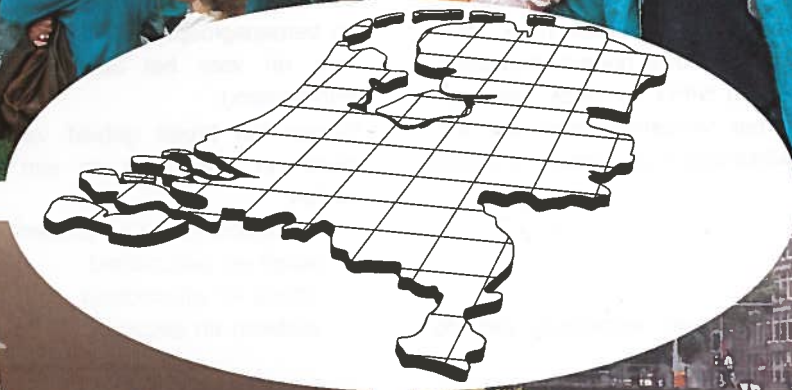
Voor het in-stand-houden en verbeteren van de

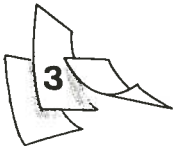
gezondheidstoestand van de bevolking bestaat in Nederland een uitgebreid systeem van curatieve gezondheidszorg, gericht op een zo goed mogelijke diagnose en behandeling van individuele patiënten. Hiernaast en in samenhang hiermee beschikken wij over een stelsel van preventieve maatregelen en voorzieningen, dat zich richt op het voorkómen van ziekte en op bescherming en bevordering van de gezondheid. Deels gaat het hierbij om voorzieningen die deel uitmaken van het gezondheidszorgsysteem (bijv. basisgezondheidsdiensten, consultatiebureaus voor zuigelingen en kleuters), deels om maatregelen die hierbuiten vallen (bijv. arbeidsomstandighedenbeleid, milieubeleid). Dit hele gebied, kortweg aangeduid met preventie, is het werkkterrein van het NIPG. Het NIPG is zelf geen uitvoerende organisatie op het terrein van de preventieve gezondheidszorg, maar speelt een ondersteunende rol door middel van toegepast wetenschappelijk onderzoek, onderwijsactiviteiten, advisering en dienstverlening. Het vervult deze ondersteunende rol voor de overheid, voor instanties en beroepsgroepen in de preventieve gezondheidszorg en voor het bedrijfsleven (werkgevers en werknemers).

Binnen het brede gebied van preventie concentreert het NIPG zich op een viertal onderzoeksvelden:

- volksgezondheid en preventie
- jeugd en gezondheid
- arbeid en gezondheid
- ouderen en gezondheid.

WERKWIJZE

Het NIPG voert opdrachten uit voor de overheid, het bedrijfsleven en andere organisaties en instellingen. Meer lange-termijn- en ontwikkelingsgericht onderzoek vindt plaats in de vorm van zogenaamde doelsubsidieprogramma's die in overleg met de betrokken departementen (WVC, SZW en VROM) worden opgesteld. Het instituut heeft een Raad van Advies die is samengesteld uit deskundigen op het onderzoeks- en beleidsterrein van het NIPG.

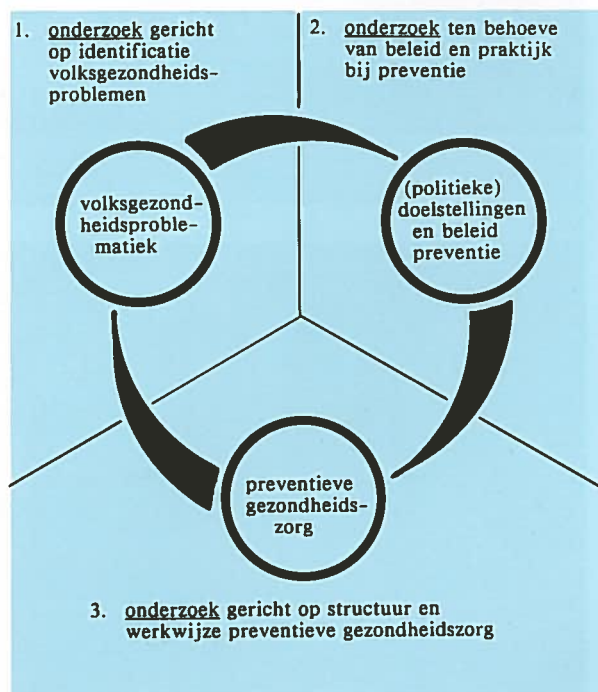
Het onderzoek is toepassingsgericht. De breedte en de complexiteit van de vragen maken vaak een multidisciplinaire aanpak noodzakelijk. De wetenschappelijke staf van het instituut is hierop afgestemd en bestaat uit medici, sociaal-wetenschappers, epidemiologen, ingenieurs, statistici en informatici, en economen. Hiernaast is het nodig dat goed gebruik wordt gemaakt van elders aanwezige kennis. Het NIPG werkt daarom nauw samen met andere TNO-instituten en universitaire onderzoeksgroepen. Met instituten die werkzaam zijn op verwante of aangrenzende terreinen, vindt systematisch overleg plaats over taakafbakening en samenwerking, o.a. met het Nederlands instituut voor onderzoek van de Eerstelijnsgezondheidszorg, het Nationaal Ziekenhuisinstituut en het Nationaal centrum Geestelijke volksgezondheid in het zg. 4-Institutenoverleg, en met het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden.

De onderzoeksresultaten worden naar buiten gebracht in de vorm van rapporten aan opdrachtgevers, artikelen in wetenschappelijke tijdschriften, dissertaties en meer algemeen publiekgerichte publikaties. Een overzicht van de activiteiten bieden het jaarlijks verschijnende werkprogramma en jaarverslag. Dit laatste bevat ook een publikatielijst. In samenwerking met de Vereniging voor Volksgezondheid en Wetenschap wordt door het NIPG het Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg (TSG) en een Europees tijdschrift op hetzelfde terrein uitgegeven.

In het verlengde van onderzoeksrapportages vindt vaak advieswerk en dienstverlening plaats. Voorts wordt kennis overgedragen via de postacademische beroepsopleidingen in de sociale gezondheidszorg die door het instituut worden verzorgd: algemene gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg, arbeids- en bedrijfsgeneeskunde en medische milieukunde. Hiernaast worden ook bijscholingscursussen en onderwerpgerichte seminars georganiseerd.

De hoofdvragen in het onderzoek zijn:

- Inzicht in de gezondheidstoestand van de bevolking en factoren die hierop van invloed zijn: gedrag, leefwijze en de maatschappelijke omgeving naast fysieke en medisch-biologische factoren; onder meer epidemiologisch onderzoek is hierbij belangrijk.
- Vergroting van de mogelijkheden voor het vroegtijdig onderkennen van afwijkingen in de gezondheid, zodat preventie meer gericht en in een eerder stadium kan plaatsvinden. Zowel het ontwikkelen als het evalueren van methoden en instrumenten op dit terrein behoort tot de taak van het NIPG.
- Vergroting van de mogelijkheden voor preventief gerichte interventies:
 - . ontwikkeling en evaluatie van interventiemethodieken: screenings- en vaccinatieprogramma's, gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO), ergonomie en stresspreventie in bedrijven, e.d.;
 - . ondersteuning van de overheid bij het ontwikkelen van beleid, wet- en regelgeving op de beleidsterreinen volksgezondheid (Ministerie van WVC), arbeidsomstandigheden (Ministerie van SZW) en milieu (Ministerie van VROM);
 - . ondersteuning van instanties en beroepsgroepen werkzaam op het terrein van preventie. Een belangrijk accent ligt bij onderzoek en onderwijs in de basisgezondheidszorg, de jeugdgezondheidszorg en de bedrijfsgezondheidszorg.

Basisgezondheidszorg

Preventie van ziekte en bevordering van de volksgezondheid zijn voor de overheid belangrijke taken. Als preventie betrekking heeft op de gehele bevolking en groepen daaruit, dan spreekt men van basisgezondheidszorg of collectieve preventie. Voorbeelden van taken op het terrein van de basisgezondheidszorg zijn: infectieziektenbestrijding, geslachtsziektenbestrijding, vaccinatieprogramma's, medische milieukunde, bevolkingsonderzoek, gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) en jeugdgezondheidszorg.

De betrokkenheid van de overheid blijkt onder meer uit de opzet van een landelijk netwerk van basisgezondheidsdiensten (Gemeentelijke of Districts Geneeskundige Diensten) van waaruit collectief preventieve taken worden uitgevoerd.

Het NIPG voert onderzoek uit ter ondersteuning van het beleid van de overheid en basisgezondheidsdiensten:

- Gezondheidsinformatie; analyse van volksgezondheidsproblemen met het oog op het te voeren gezondheidsbeleid.
- Interventie en programma-ontwikkeling; gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO), bijdragen aan interventieprogramma's op lokale schaal.
- Bestuurlijke, financiële en organisatorische voorwaarden; inzichten omtrent structuur en werking van de basisgezondheidszorg.

Een aparte plaats wordt ingenomen door onderzoek gericht op tandzorg en epidemiologie: hoe ontwikkelt zich de mondgezondheid van de Nederlandse bevolking en welke additionele preventieve maatregelen zijn nodig?

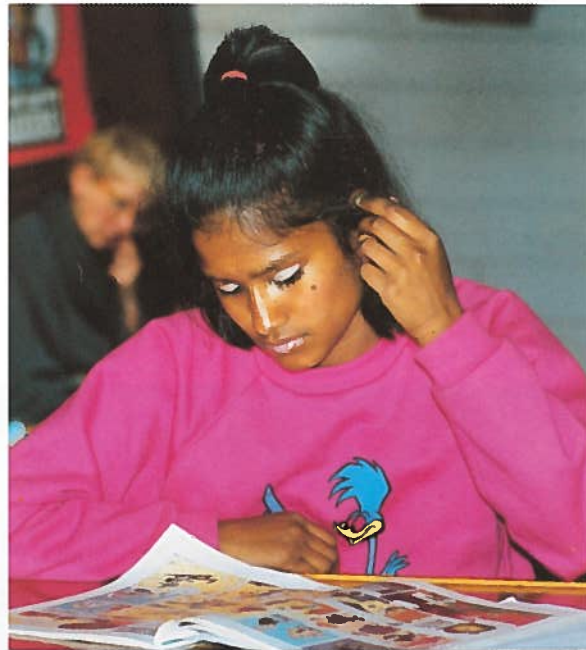
JEUGD EN GEZONDHEID

De ontwikkeling van de mens in zijn vroege levensjaren legt de basis voor de gezondheid gedurende het verdere leven. Preventie van ziekten en bevordering van gezond gedrag in deze levensfase hebben een nuttig effect tot op hoge leeftijd. De gezondheid van de jeugd wordt wel beschouwd als een graadmeter voor de gezondheid van de gehele bevolking. Traditioneel besteedt het NIPG aandacht aan deze leeftijdsgroep, van vóór de geboorte tot \pm 19 jaar. Epidemiologisch onderzoek is hierbij belangrijk, evenals het toepassen van de hieruit verkregen gegevens. In samenwerking met kruisorganisaties, basisgezondheidsdiensten, kinderartsen en schoolartsen worden methodieken voor preventie bij jeugdigen ontwikkeld en in de praktijk toegepast. Met het oog op deze praktijk-ondersteuning functioneert bij het NIPG in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg het Documentatiecentrum Jeugdgezondheidszorg.

In het onderzoek wordt nauw samengewerkt met de Medische Faculteit Leiden, vakgroep Kinder-geneeskunde. Op het gebied van de perinatale epidemiologie vervult het NIPG een centrumfunctie via het Bureau van de Stichting Perinatale Epidemiologie Nederland (Perinet).

Onderzoeksthema's:

- landelijke neonatale screening op phenylketonurie (PKU) en congenitale hypothyreoïdie (CHT);
- risicofactoren bij conceptie en zwangerschap;
- prospectief vaccinatie-onderzoek;
- sociaal-medisch onderzoek consultatiebureau-kinderen (SMOCK);
- peilstations in de jeugdgezondheidszorg;
- houding en gedrag van adolescenten in verband met AIDS-preventie;
- ontwikkeling van het zenuwstelsel bij jeugdigen.

ARBEID EN GEZONDHEID

Het verrichten van beroepsarbeid wordt algemeen gezien als een factor die positief kan bijdragen tot de gezondheid. Tegelijkertijd weten we dat aan arbeid aspecten verbonden kunnen zijn, die de gezondheid negatief beïnvloeden. Beide gezichtspunten zijn terug te vinden in het NIPG-programma "Mens en Arbeid". Doelstellingen hiervan zijn:

- Vergroting van het inzicht in de relatie tussen arbeid en gezondheid.
- Verbetering van arbeid en arbeidsomstandigheden en aanpassing aan de eisen die hieraan vanuit het oogpunt van gezondheid, veiligheid en welzijn kunnen worden gesteld. Niet alleen het functioneren van de werknemers wordt hierdoor verbeterd, maar ook dat van de bedrijven zelf.
- Verbetering van arbeid en arbeidsomstandigheden met het oog op vergroting van de toegankelijkheid van het arbeidsproces voor specifieke categorieën: gehandicapten, oudere werknemers en vrouwelijke werknemers.

Opdrachtgevers voor het onderzoek zijn de overheid (Ministerie van SZW), werkgevers, werknemersorganisaties en ondernemingsraden, instanties op het gebied van de bedrijfsgezondheidszorg en de sociale verzekeringen. Door middel van veelal multidisciplinair onderzoek zorgt het NIPG voor de concrete gegevens die nodig zijn voor goede werksituaties. Hierbij zijn arbeidsgeneeskundigen, epide-

miologen, ergonomen, arbeidshygiënist, sociaalwetenschappers en bedrijfskundigen betrokken.

Specialisatie en samenwerking

Kenmerkend voor het brede terrein van arbeid en gezondheid is de gespecialiseerde deskundigheid die op tal van deelgebieden nodig is. Dit maakt het voor één instituut vrijwel onmogelijk om voor alle probleemgebieden onderzoek en adviezen van goede kwaliteit af te leveren. Het NIPG is daarom gespecialiseerd op enkele deelgebieden en werkt daarnaast nauw samen met andere instituten. Binnen de Hoofdgroep Gezondheidsonderzoek TNO wordt samengewerkt met het Medisch Biologisch Laboratorium

(MBL), dat onderzoek verricht op het terrein van de arbeidstoxicologie en de chemische arbeidshygiene. De samenwerking met de andere hoofdgroepen van TNO wordt gecoördineerd door het Bureau Humanisering van Arbeid, dat bij het NIPG is gehuisvest. Buiten TNO wordt samengewerkt met het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden (NIA), het Coronel Laboratorium van de Universiteit van Amsterdam, en andere universitaire onderzoeksgroepen. Advisering van de overheid over het onderzoeksbeleid op dit terrein wordt vanuit het NIPG gecoördineerd door het bureau van de Commissie voor Arbeidgezondheidskundig Onderzoek (CARGO).

Het NIPG is één van de drie plaatsen in Nederland waar bedrijfsartsen worden opgeleid. Daarnaast zijn NIPG-ers betrokken bij tal van onderwijs- en kennisoverdrachtactiviteiten, zowel vanuit het instituut zelf als in opleidingen en cursussen die door andere instellingen worden georganiseerd.

Onderzoeksthema's

- Epidemiologie van beroepsgebonden aandoeningen en bedrijfsongevallen
 - . Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid
 - . Registratie van bedrijfsongevallen en beroepsziekten
 - . Beroepsgebonden kanker
 - . Beroepsgebonden huidaandoeningen.
- Fysieke belasting, beroepsgebonden aandoeningen van het bewegingsapparaat
 - . Epidemiologisch onderzoek
 - . Ontwikkeling methoden voor het kwantificeren van fysieke belasting
 - . Ontwikkeling methoden voor vroege signalering van gezondheidsschade
 - . Ergonomisch onderzoek
 - . Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding.
- Psychische belasting, stress
 - . Vóórkomen stress in specifieke arbeidsituaties en beroepsgroepen
 - . Ontwikkeling aanpak stress in bedrijven: herkenning, reductie, preventie
 - . Meetbaar maken van stress
 - . Lange-termijn gezondheidseffecten van stress.
- Fysische factoren
 - . Lawaai en gehoorschade
 - . Geluidhinder
 - . Binnenklimaat.
- Toegankelijkheid van het arbeidsproces voor
 - . Gehandicapte werknemers
 - . Oudere werknemers
 - . Vrouwelijke werknemers.
- Arbeid, technologie en organisatie
 - . Gevolgen technologische en organisatorische innovaties voor gezondheid en welzijn
 - . Ontwerpgericht onderzoek
 - . Criteria-ontwikkeling kwaliteit van de arbeid.
- Praktijkgericht onderzoek
 - . Arbo-praktijk in ondernemingen
 - . Kwaliteit en effectiviteit van bedrijfsgezondheidszorg
 - . Gezondheidsvoorlichting en arbeid
 - . Vragenlijsten arbeid en gezondheid.

OUDEREN EN GEZONDHEID

Eén van de grote medisch-maatschappelijke problemen van de naaste toekomst wordt gevormd door de vergrijzing van de bevolking en de daarmee samenhangende ouderdomsziekten. De vraag naar gerontologisch onderzoek zal daardoor de komende jaren groot zijn. In het aandachtsgebied Gerontologie van de Hoofdgroep Gezondheidsonderzoek TNO participeert het NIPG met sociaal-gezondheidskundig onderzoek naast en in samenhang met het medisch-biologisch verouderingsonderzoek van andere HGO-onderzoeksgroepen. Het NIPG-onderzoek richt zich op twee hoofdvragen:

- Gezond ouder worden: studies gericht op gezonde versus pathologische ontwikkelingen in het ouder worden en de verklaring daarvan.
- Zelfstandig functioneren van ouderen:
 - De rol van fysieke activiteit.
 - Veiligheid van ouderen, vooral gericht op de preventie van ongevallen in de privé-sfeer. Longitudinaal onderzoek hiernaar vindt plaats in samenwerking met de Stichting Consument en Veiligheid en de Erasmus Universiteit Rotterdam.
 - Onderzoek naar gezondheidszorgvoorzieningen gericht op het zo lang mogelijk zelfstandig laten functioneren van ouderen.

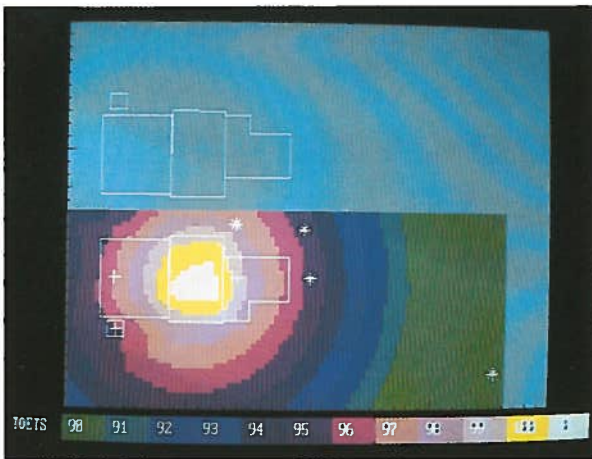
STATISTIEK EN INFORMATICA

Veel gezondheidsonderzoek maakt gebruik van permanente registraties of specifiek voor een bepaald onderzoek opgezette bestanden met gegevens van de Nederlandse bevolking. Op het gebied van statistiek en informatica is binnen het NIPG deskundigheid aanwezig om zulk soort bestanden op de juiste manier op te bouwen, te beheren en te analyseren. Het instituut beschikt hiertoe over een eigen computersysteem dat via een netwerk verbonden is met de personal computers van de onderzoekers. De wetenschappelijke ondersteuning van statistische analyses op deze bestanden wordt verzorgd door statistische adviseurs. Centraal staan hierbij epidemiologische technieken en vragenlijstmethodologie.

In toenemende mate wordt deze deskundigheid ook aangewend voor ondersteuning van andere instellingen in de preventieve gezondheidszorg, met name op het gebied van de toepassing van moderne informatieverwerkingsmethoden in de preventieve gezondheidszorg, o.a. met het oog op het verbeteren van de dienstverlening van basis- en bedrijfsgezondheidsdiensten.

Het NIPG draagt hierin bij door middel van:

- advisering over de opzet van geautomatiseerde informatiesystemen en registraties;
- advisering over de statistische en methodologische aspecten van informatieverwerking;
- ontwikkeling van expertsystemen en software voor specifieke doeleinden.

Kennisoverdracht naar beroepsbeoefenaren in de preventieve gezondheidszorg is een essentiële voorwaarde voor de toepassing van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek in de praktijk. Bij het NIPG kunnen artsen worden opgeleid tot sociaal-geneeskundige in de takken:

- Arbeids- en bedrijfsgeneeskunde
- Jeugdgezondheidszorg
- Algemene gezondheidszorg.

Bovendien bestaat de mogelijkheid een zg. individuele opleiding in de sociale geneeskunde te volgen, toegespitst op een bepaald deelgebied. Hiernaast worden specifieke seminars en cursussen verzorgd, zoals het seminar Milieukunde en een applicatiecursus voor consultatiebureau-artsen. In toenemende mate worden de opleidingen mo-

dulair opgebouwd. Voor het geven van het onderwijs worden deskundigen van zowel binnen als buiten het NIPG ingeschakeld. In internationaal verband wordt meegewerkt aan de ontwikkeling van leerplannen voor Schools of Public Health.

Het veld van de preventieve gezondheidszorg kenmerkt zich door een veelheid van behoeften aan kennisoverdracht naast de traditionele opleidingen in de sociale geneeskunde. Het NIPG doet onderzoek naar kenmerken van de beroepsuitoefening door artsen buiten de curatieve gezondheidszorg. De resultaten van dit onderzoek zijn nodig om het onderwijspakket gericht te kunnen differentiëren en ook in de toekomst afgestemd te laten zijn op de behoeften in het praktijkveld.

